REALITATEA TAINICĂ A BISERICII

Pr. Prof. DUMITRU STĂNILOAE

1. Toată existenţa e un mister. E un mister cosmosul, e un mister lumea ce ne înconjoară, e un mister persoana mea şi sînt mistere semenii mei. Nici una din acestea nu poate fi epuizată de înţelegerea mea, deşi înţeleg multe din ele. Nici una din ele nu e produsă de mine şi nu pot face cu ele tot ce voiesc.

Pe de altă parte ele nu mă satisfac deplin, deşi satisfac multe din trebuinţele mele. Constat atîtea insuficienţe şi imperfecţiuni în ele. Oamenii sînt minunaţi, dar îşi pricinuiesc pe lîngă multe bucurii şi nenumărate neplăceri. Lumea obiectelor şi cosmosul la fel. De existenţa oamenilor sînt legate apoi bolile şi moartea, care pun o pecete tragică pe ea.

Toată existenţa ce ne înconjoară şi a persoanelor umane e un mister dar nu ni se prezintă ca existenţă absolută. Ea nu poate fi de la sine, ea nu are existenţa în sine, ea nu poate fi ultima realitate.

Credinţa creştină exprimă acest caracter insuficient al lumii şi al oamenilor prin învăţătura că ea e creată din nimic şi susţinută în existenţă de un creator care există prin Sine, care are toate perfecţiunile, care e absolut.

Relaţia aceasta a lumii cu Creatorul şi Susţinătorul ei absolut precizează şi măreşte caracterul de mister al ei. În existenţa ei se manifestă puterea Creatorului şi Susţinătorului ei, deşi, pe de altă parte, El este transcendent ei. Misterul lumii, misterul omului se definesc astfel ca prezenţă activă a transcendentului absolut în existenţa lor. Însăşi această relaţie a lumii cu transcendentul este un mister. Transcendentul prezent în ea în mod activ, îl dă pe de o parte adîncimea şi complexitatea ordonată, pe de alta o arată ca lipsită în ea însăşi de caracterul absolut, sau ca avîndu-şi adîncimea, complexitatea şi durata nu prin ea, ci prin transcendentul creator şi susţinător. Psalmistul a descris în cuvinte de nedepăşit acest dublu aspect al lumii: «Cît s-au mărit lucrurile Tale, Doamne. Toate întru înţelepciune le-ai făcut... Toate către Tine aşteaptă ca să le dai lor hrana la bună vreme... Deschizînd Tu mîna Ta, toate se vor umplea de bunătăţi. Iar întorcîndu-Ţi Tu faţa de la ele, se vor tulbura. Lua-vei Duhul Tău de la ele şi se vor sfîrşi şi în ţărînă se vor întoarce. Trimite-vei Duhul Tău şi se vor zidi şi vei înnoi faţa pămîntului» (Ps. 103, 25, 29—31).

Sf. Atanasie a numit această legătură a lumii create cu Creatorul, în «Cele trei Cuvinte contra Arianilor», «participare». Dar cine poate înţelege sensul acestei «participări»? Ea nu înseamnă că puterile lui Dumnezeu devin puteri ale fiinţei lumii, dar într-un fel oarecare lumea nu rămîne separată de acele puteri. Puterile lui Dumnezeu lucrează pe de o parte asupra lumii, pe de alta prin lucrarea lor se nasc şi se susţin în ea puterile proprii ei şi asemănătoare puterilor şi însuşirilor divine.

În puterile și lucrările lumii sînt prezente și active puterile și lucrările divine.

Fiecare din părțile lumii aflîndu-se în această relație cu transcendentul, se află în misterul general al ei, sau face parte din misterul ei atotcuprinzător. Dar singură persoana umană e conștientă de acest mister al lumii și de faptul că face ea însăși parte din acest mister, fiind un mister mai mare decît lumea. S-ar putea spune că în ea se realizează misterul relației cu transcendentul divin într-un mod potențat, avînd în înțelegerea și simțirea lui conștientă o capacitate deosebită de relație cu acest transcendent.

2. Dar insuficiențele lumii nu se fac arătate în mod necesar prin însuși caracterul ei creat. Creatorul transcendent și absolut ar putea-o umple de perfecțiunile Lui. Aceste insuficiențe se actualizează prin libertatea oamenilor ca creaturi conștiente. Dumnezeu, Creatorul și Susținătorul lumii, a făcut ca participarea deplină a ei la perfecțiunile Lui să depindă de libertatea ființelor conștiente pentru care a creat-o. El n-a dat lumii numai statutul inferior de creatură, ci a compensat această inferioritate ontologică inevitabilă ei cu putința de a o copleși folosindu-se de libertatea ființelor conștiente din ea pînă la gradul de a se putea bucura de toate perfecțiunile Lui ca daruri venite de la El, dacă aceste ființe I se deschid prin prețuirea ce o acordă aceste daruri, datorită înțelegerii cu care sînt înzestrate.

Nefolosind ființele conștiente create această demnitate a libertății în sens pozitiv, au ieșit la suprafață atît în ele cît și în lume o mulțime din insuficiențele ei ontologice ca creaturi, întrucît prezența activă a lui Dumnezeu în ele s-a diminuat cu voia ființelor conștiente. Iar prin aceasta însuși caracterul de mister al creațiunii s-a slăbit, odată cu capacitatea omului de a-l sesiza.

3. Dumnezeu care n-a dat ființă lumii create ca altă formă de existență decît pentru a se umple și ea de perfecțiunile Lui nu a renunțat însă la acest scop al Lui, ci a folosit un alt mijloc pentru a o umple de ele. Astfel a realizat misterul suprem al prezenței Sale active în creațiune, unind umanitatea creată cu însuși Fiul Său în mod nedespărțit, prin faptul că Acesta s-a făcut purtătorul personal al ei, pentru ca devenind unul dintre oameni, fără să înceteze a fi și Fiul lui Dumnezeu, să-i poată avea pe aceștia mai ușor în cea mai intimă legătură cu Sine. El rămîne ca prezență activă unită prin firea Sa omenească purtată de persoana Sa neîncetat între oameni, putîndu-le comunica astfel mai ușor perfecțiunile Sale dumnezeiești. El s-a făcut astfel centrul misterului celei mai depline prezențe active a transcendenței divine în creațiune, centrul creațiunii ridicate la unirea maximă cu El, la starea de mister suprem, ca Biserică. Toți cei ce se pun în comunicare cu Hristos ca Persoană divino-umană, devin trupul Lui în sens extins, sau mădularele Lui, atrăgînd și lumea obiectelor de care se folosesc în această legătură cu El. «Iar voi sînteți trupul lui Hristos și mădulare fiecare în parte» (I Cor. 12, 27).

Hristos este misterul culminant central în continuă iradiere de putere și de atracție la unirea cu Sine a oamenilor, făcînd din această unire, al cărei focar este, misterul lărgit al Bisericii. El este izvorul continuu curgător de putere în Biserică, întreținînd neîncetat viața dum-

nezeiască în ea. Prin aceasta cei ce primesc din puterea Lui devin tot mai intim uniți nu numai cu El, ci și întreolaltă. Viața curgătoare din Hristos fiind o viață a iubirii, pătrunde în ei ca o altă Persoană dumnezeiască, adică ca Duhul Sfînt. Duhul Sfînt îi încălzește pe oameni de dragostea față de Hristos, îi face să simtă dragostea Lui de Frate central al lor și le insuflă dragostea Lui filială față de Tatăl. *Simțindu-se* toți frați ai aceluiași Hristos și fii ai aceluiași Părinte al Lui, se simt și între ei frați. Ei intră prin aceasta într-o viață de comuniune tot mai deplină, însuflețită tot mai mult de Hristos, articulîndu-se spiritual ca mădulare ale trupului Lui. «Căci precum trupul este unul, dar are multe mădulare, iar toate mădularele trupului fiind multe sînt totuși un trup, așa și Hristos. Pentru că noi toți într-un Duh ne-am botezat ca să fim un singur trup... Și toți la un Duh ne-am adăpat» (I Cor. 12, 12—13).

Dar Hristos care ne comunică viața umanității Sale desăvîrșit îndumnezeite este Hristos cel înviat. El ne comunică viața umanității Sale înviate, pregătindu-ne și pe noi pentru înviere. În felul acesta Biserica este locul spiritual în care Hristos comunică treptat prin Duhul Său cel Sfînt și de viață Făcător umanității noastre umanitatea Sa înviată și deci viața ei netrecătoare. Biserica este locașul în care sîntem pregătiți spre învierea și viața de veci. Este laboratorul în care sîntem readuși la înaintarea spre ținta proprie firii noastre.

4. Căci omul este creat pentru viața de veci, ca viață de veșnică relație iubitoare cu Dumnezeu ca Tată și ca Frate în Duhul cel Sfînt, care ne unește cu Ei în iubire și ne umple de viața Lui. Fiecare om e creat spre viața de veci, pentru că fiecare este unic în modul său de a înțelege existența, de a o trăi și de a se comunica prin iubire lui Dumnezeu cel veșnic și semenilor săi, ca și de a primi comunicarea vieții de la ei. Nici unul nu poate fi înlocuit cu vreun altul. Nici unul nu se repetă. Dumnezeu n-a creat această bogăție de moduri personale ale existenței și ale înțelegerii ei și ale comunicării iubitoare pentru a le lăsa să se piardă, ci pentru ca să se îmbogățească fiecare în relație cu toate modurile de înțelegere și comunicare iubitoare deosebite între ele. Și fiecare persoană e chemată să crească la nesfîrșit prin cunoașterea și primirea bogăției spirituale infinite a lui Dumnezeu, pulsăm comunicare cu noi în Hristos, comunicare de care depinde puterea sa inepuizabilă de a se comunica mereu altfel și altfel celorlalți și de a primi comunicarea lor.

Și fiecare om este unic în capacitatea sa de îmbogățire spirituală și de comunicare inepuizabilă și mereu nouă ca o ființă întreagă, formată din suflet și trup. Pe fața văzută a fiecărui om se reflectă unicitatea lui oricîte miliarde de ființe umane au existat pînă acum și vor exista. Fiecare față arată prin aceasta un alt mod de spiritualizare a materiei din trupul său, un alt mod de a se comunica spiritual prin materie, un alt mod de a-i da un sens și o frumusețe spirituală. Dar comunicarea aceasta e cu atît mai bogată și mereu nouă și plină de atenție față de ceilalți cu cît omul e mai puțin preocupat de grija de a satisface în mod egoist plăcerile oarbe ale trupului. Cînd se întîmplă aceasta, comunicarea lui spirituală și imprimarea feței lui de un sens luminos e împiedicată de grija egoistă de sine, de intențiile de a atrage la sine în mod lacom mai multe

mijloace pentru plăcerile sale prin înşelarea altora, prin dominarea lor, ceea ce trezeşte şi neîncrederea altora faţă de sine. Comunicarea devine săracă, monotonă, lipsită de dragoste, legăturile între oameni slăbesc.

Dar odată cu aceasta, slăbind puterea spiritului asupra trupului, acesta cade sub puterea unui proces de descompunere a elementelor componente care-l duce pînă la moarte. Aşa s-a introdus coruperea şi moartea în lume de la începutul omenirii. Procesul acesta imprimîndu-se întregii materii universale, moartea nu mai putea fi învinsă decît într-un trup purtat de Fiul lui Dumnezeu însuşi. Şi El n-a învins-o ocolind-o, pentru că aceasta n-ar fi fost o victorie care poate fi însuşită de omul care mai întîi moare ca să ajungă la înviere. Iar dacă moartea ar fi fost învinsă prin ocolirea ei, s-ar fi luat umanului putinţa de a creşte spiritual pînă la a nu se mai teme de moarte chiar ştiind-o că vine, de a crede ferm în Dumnezeu care îl va ridica din moartea pe care va avea s-o suporte. Mai ales s-ar fi luat Fiului lui Dumnezeu prilejul de a-şi arăta iubirea faţă de om mergînd pînă la moartea Sa ca om şi oamenilor în general prilejul de a-şi arata detaşarea lor totală de forma actuală a lumii şi de a merge pînă la jertfa vieţii proprii din credinţa în Dumnezeu şi din iubirea faţă de semeni.

5. De aceea în Epistola către Evrei se pune în relief accentuat importanţa jertfei lui Hristos pentru mîntuirea noastră. În aceasta se arată că mîntuirea noastră nu se înfăptuieşte numai prin lucrarea Fiului lui Dumnezeu asupra oamenilor, ci şi prin jertfa adusă de El lui Dumnezeu pentru noi, ceea ce implică trebuinţa ca şi noi să ne aducem jertfă lui Dumnezeu pentru a ne elibera de egoism, arătîndu-ne dragostea faţă de Dumnezeu şi de semeni şi prin aceasta deschizîndu-ne dragostei lui Dumnezeu adusă nouă de Fiul Lui şi eficienţei ei asupra noastră. Ca să ne comunice acest duh de jertfă, Hristos se află continuu în stare de jertfă în faţa Tatălui. De aceea are «o preoţie netrecătoare» (Evr. 7, 24). El e «Arhiereul care s-a aşezat de-a dreapta tronului slavei în ceruri, Slujitor altarului şi cortului celui adevărat», prin «jertfa fără de pată» a sîngelui Său (Evr. 8, 1—2; 9, 14).

În această stare de jertfă ni se împărtăşeşte şi nouă, ca din puterea ei să ne aducem şi noi jertfă, «slujind Dumnezeului celui viu» (Evr. 9, 14). Dacă noi nu putem intra la Tatăl decît în stare de jertfă curată, părăsind egoismul nostru, cum spune Sf. Chiril din Alexandria, iar în stare de jertfă curată nu putem ajunge decît unindu-ne cu Hristos, este evident că Hristos e într-un exerciţiu neîncetat al arhieriei Sale, în calitate de Cel ce se aduce jertfă Tatălui nu numai pe Sine ci şi pe noi, luîndu-ne şi pe noi ca împreună-preoţi ai jertfei de noi înşine din puterea jertfei şi arhieriei Lui.

Jertfa noastră de bună voie constă nu numai în acceptarea morţii cu sentimentul că ne predăm Tatălui ceresc, ci şi într-o curăţie tot mai deplină de faptele egoismului nostru păcătos. În acest sens Hristos cel ce ni se împărtăşeşte în starea de jertfă adusă Tatălui «curăţă cugetul nostru de faptele cele moarte» (Evr. 9, 14). Prin aceasta ne facem şi noi tot mai deplini fii ai Tatălui împreună cu Hristos şi fraţi între noi, tot mai inseparaţi ca fii ai Tatălui şi fraţi ai Fiului şi între noi.

Aşa ne pregătim de înviere din puterea jertfei lui Hristos cel jertfit şi înviat pentru noi, murind omului vechi, sau mort, omului opac şi

uscat și închis între zidurile strîmte ale egoismului său. Așa ne pregătim să intrăm în comuniunea largă și desăvîrșită a Împărăției lui Dumnezeu, care e una cu viața netrecătoare a învierii.

Fără lupta de biruire a egoismului nostru prin unirea cu Hristos cel jertfit și înviat prin primirea Duhului Său cel Sfînt, nu putem ajunge la comuniunea desăvîrșită cu Hristos și prin aceasta între noi în viața viitoare, sau la starea de Împărăție a lui Dumnezeu, în care fiecare vom avea toate ale lui Dumnezeu și ale tuturor. Numai așa vom deveni toți desăvîrșit transparenți și intimi, nemaifiind între noi nici o reținere bănuitoare, nici o despărțire temătoare, nici un întuneric izolator.

6. Spre această stare ne pregătește Biserica, Împărăția anticipată a lui Dumnezeu.

Pregătirea aceasta spre misterul desăvîrșit în care «Dumnezeu va fi totul în toate» (I Cor. 15, 28), cînd vor fi aduși toți prin jertfa lui Hristos la veșnica desăvîrșire a comuniunii (Evr. 10, 14) se face prin împărtășirea continuă a tuturor de Hristos, atît pentru a primi tot mai multe din bogățiile dumnezeiești desăvîrșite așezate în umanitatea Lui, cît și pentru a se uni tot mai mult întreolaltă. Împărtășirea aceasta se face în forme multiple: prin credință unitară în Hristos, prin rugăciunea unora pentru alții, făcute în mare parte împreună, prin viață curățită de egoism și dăruită cu dragoste lui Dumnezeu și altora, prin tot felul de fapte de întrajutorare, iar în modul cel mai accentuat prin sacramente sau mistere.

Prin toate acestea Hristos întreține Biserica în calitate de mister atotcuprinzător, sau în ele se manifestă calitatea de mister unitar al Bisericii. Prin toate Hristos ne comunică pe Duhul Său cel Sfînt, care aduce viața Lui jertfită și înviată în noi, înnoindu-ne pe noi cei omorîți prin păcat, împlinindu-se cuvîntul Psalmistului: «Trimite-vei Duhul Tău și se vor zidi și vei înnoi fața pămîntului» (Ps. 103, 3).

Prin toate ne întărește duhul nostru, care ne va face pregătiți pentru a fi înviați într-un trup corespunzător, în care duhul nostru să se poată manifesta neîmpiedicat și într-un univers reînnoit, transfigurat, care să ne arate și să ne facă în stare să ne comunicăm toți în mod desăvîrșit tuturor, neîmpiedicați de distanță, și să ne facă simțită în mod suprem prezența și lucrarea iubitoare a lui Dumnezeu, într-un univers devenit întreg misterul culminant, sau Biserica atoatecuprinzătoare ca suprema comuniune și transparența luminoasă a tuturor în Hristos, Dumnezeu înomenit.

Chiar moartea noastră cu trupul are un mare rol pozitiv în conducerea noastră spre comuniunea desăvîrșită cu Hristos și cu cei ce cred în El, în Împărăția cerurilor. Căci șocul trăit prin moarte diminuează motivele care ne-au împiedicat în viața terestră să ne dăruim unii altora într-o comunicare totală. Moartea relativizează aceste motive, arătîndu-ne totala noastră dependență de Dumnezeu și lăsîndu-ne o vreme fără trupul cu trebuințele lui pămîntești, care alimentează în mare parte egoismul nostru. Iar faptul de a nu mai putea comunica unii cu alții prin trupuri e compensat de dorul mărit de a comunica odată și prin ele în mod desăvîrșit.

7. Dar numai cei ce cred că Hristos este Fiul lui Dumnezeu care s-a făcut om și că El s-a jertfit pentru noi pe cruce și a înviat ca om pentru

comunica şi nouă în stare jertfită şi înviată în misterele în care ează misterul general al Bisericii, prin care li se alimentează nădejdea învierii, sînt conduşi spre veşnica şi desăvîrşita comuniune cu El şi cu semenii în viaţa viitoare, sînt conduşi spre Biserica din cer, ca mister al prezenţei desăvîrşite a lui Hristos şi a Duhului Sfînt şi al unităţii desăvîrşite a tuturor în Împărăţia cerurilor.

Totuşi cei ce au o credinţă ştirbită în Hristos cel adevărat şi practică o împărtăşire redusă de El prin sacramente împuţinate, sau golite de deplina prezenţă a lui Hristos, întrucît au slăbit trăirea unitară în misterul Bisericii, mister maxim în condiţiile vieţii pămînteşti, nu se află cu totul în afară de acest mister. Căci chiar prin calitatea de creatori fac parte în oarecare măsură din el. Dar întrucît nu se află aici în plinătatea misterului unirii Cuvîntului lui Dumnezeu cu creaţiunea, nu se pregătesc pentru o comuniune deplină cu El şi cu cei uniţi cu El nici în viaţa viitoare. Între multele locaşuri ale Tatălui (Ioan 14, 2) ei se vor afla în locaşuri mai puţin luminoase, mai puţin transparente şi într-o comuniune mai puţin desăvîrşită cu Hristos şi cu cei uniţi în mod desăvîrşit cu El. Ei nu se vor împărtăşi nici acolo de plinătatea vieţii lui Hristos şi a bogaţiei spirituale a semenilor lor aflaţi în deplină comuniune cu Hristos total transparent pentru ei, ca şi ei întreolaltă.

APĂRAREA VIEŢII ŞI A PĂCII ÎN PREOCUPĂRILE CONSILIULUI ECUMENIC AL BISERICILOR *

Drd. MICHAEL TIŢA

Existenţa fiinţei umane a fost ameninţată chiar de la începuturile ei, la puţin timp după aşezarea omului în Eden, prin actul neascultării faţă de porunca lui Dumnezeu: «...să nu mîncaţi, căci în ziua în care veţi mînca... veţi muri» (Gen. 2, 17). Însă niciodată în istoria omului — fiinţă raţională, înzestrată cu suflet nemuritor — viaţa n-a fost mai ameninţată ca acum.

Ca şi atunci, în momentul primordial al căderii din starea originară de «chip» al lui Dumnezeu, şi acum viaţa omului şi a universului imediat în care el se mişcă este pusă sub semnul autodistrugerii. Şi din nefericire pentru el, omul este cel ce merge singur pe drumul fără întoarcere către moarte, prin atitudinea sa de desconsiderare a valorilor umane universal şi permanent valabile.

Dar, dacă omul este cel care nesocoteşte imperativul divin «creşteţi şi vă înmulţiţi şi umpleţi pămîntul şi-l stăpîniţi» (Gen. 1, 28), ori şi-l împropriază într-un alt mod decît cel sugerat de cuvintele Scripturii, atunci viaţa umană este pusă în pericol de a fi distrusă.

Cum însă «Dumnezeu voieşte ca toţi oamenii să se mîntuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină» (I Tim. 2, 4), voia dumnezeiască a fost ca pierderea posibilităţii de nemurire de care omul s-a făcut vinovat să nu fie veşnică. Acest lucru a fost posibil doar prin actul întrupării Fiului lui Dumnezeu în persoana lui Iisus Hristos, Dumnezeu-Omul. Astfel, lumea întreagă este cuprinsă în mod virtual în Iisus Hristos, Care este

* Lucrare de seminar alcătuită la catedra de Îndrumări misionare şi ecumenism, sub îndrumarea Diac. Conf. P. I. David, care a dat şi avizul pentru publicare.